

23. Коло кумшо урок: Акпарс кундемыште

I. Text

Юл воктене теплоход дене кайыме годым пурла сереш верланыше чатката ола мўндырч коеш. Тиде – Чыкма, Курыкмариий кундемын рўдолаже. Тыште поро кумылан, уста кид-йолан, мурылан шўман марий калык ила.

Курыкмариий калыкын илыш корныжо ожнысек руш калык дене кылдалтын. 16-шо курымышто марий князь Акпарс шке йолташыже-влак дене Москошко миен да Иван Грозныйлан марий-влакын руш кугыжанышыш ушнаш шонымышт нерген каласен. Тиде курымыштак, Озан ханствым руш кугыжанышыш ушымо деч вара, Чарла деч ик ий ончыч, Козьмодемьянск ола негызлалтын. Марий-влак тудым Чыкма манын лўмденыт.

Юл сереш верланыше ола воктеш шуко лўмлө ен эртен каен да шарнымашыжым возен коден. Мутлан, 1643-шо ийыште Юл воктен кайышыжла, н'емыч путешественник Адам Олеарий Чыкмаш пурен, ужын коштмыж нерген очеркым возен да олам сўретлен коден. 19-ше курымышто Чыкма воктеш Н. Радищев, А. Пушкин, А. Дюма, Т. Шевченко, В. Короленко эртен каеныт, а А. Герцен ден М. Горький олаштыжат лийыныт.

Чыкма деч мўндырнө огыл, Курыкмариий кундем гоч Владимирка лўман Сибирьысе тракт эртен. Тиде ойган корно нерген Стан-села, Казарма карем да моло лўмат кызытат ушештарат.

Курыкмариий кундемын эртымгорныж дене Чыкмасе тоштер-влак палдарат. Кава йымалне верланыше этнографий тоштерыште курыкмариий-влакын тошто пўртым, мардежвакшым, кудым, тўрлө арверым чумырымо.

Курыкмариий кундем талантан ен-влаклан пеш поян. Тиде кундемеш, Пўртнур ялеш, марий сўретче А. Григорьев шочын. Тудын тыршымыж дене Чыкмаште художественный тоштер почылтын. Кызыт тиде тоштерыште К. Брюлловын, К. Маковскийын, Н. Фешинын, И. Айвазовскийын, И. Левитанын, А. Григорьевын да молынат сўретыштым ужаш лиеш. Шке калыкшылан полшаш манын, А. Григорьев ўмыржө мучко чот тыршен.

Курыкмариий кундемыште калык курыкмарла кутыра. Курыкмариий йылме – Марий Эл Республикыште олыкмариий йылме семынак кугыжаныш йылме. Йоча-влак школышто курыкмариий йылмым тунемыт, курыкмарла книга да газетым лудыт. Курыкмариий серызе-влакын возымыштым Марий Элыште веле огыл, йот эллаштан сайын палат. Нунын коклаште эн палымыже Пет Першут, Н. Игнатьев, Г. Матюковский улыт.

Кугун палыме ен коклаште йылмызым Л. Васиковам, марий историйым шымлыше академикым К. Сануковым да ик эн сылне «Россий калык сўретче» лўмым нумалше З. Лаврентьевым палемдыман.

Ий еда Чыкмаште мыскара фестиваль «Бендериада» эртаралтеш. Легенде почеш И. Ильф да Е. Петров романын тўн геройжо Остап Бендер Чыкмаште шахмат турнирым эртарен да тиде олам чапландарен. Тиде мыскара пайрем июль тылзын эрта да шуко калыкым пога.

Чыкма олаш турист-влак ўло кумылын Россий гыч веле огыл, вес элла гычат толыт да олан моторлыкшым ончен куанат.

Калыкмут

Поро пошкудо – пел кудо.

II. Vocabulary

академик	academician	Россий	Russia
арвер	things, goods	села	settlement, town
вакш	mill	Сибирь	Siberia
веле огыл	not only /see IV.1./	сибирьысе	Siberian
воктеч(ын)	from beside; through, by, via	стан	camp
герой	hero	сүрет	picture
еда	each, every	сүретлаш (-ем)	to draw, to paint
йолташ	(here:) associate, partner	сүретлен кодаш (-ем)	to draw, to paint
йылмызе	linguist	теплоход	motor ship
казарме	barracks (Hill Mari: <i>казарма</i>)	тракт	route, highway
князь	prince	турнир	tournament
корем	ravine (Hill Mari: <i>карем</i>)	тыршаш (-ем)	to struggle, to endeavor
кугыжаныш	state, nation	ужын кошташ (-ам)	to see
кудо	hut, house, home	уло кумылын	happily, with pleasure
курык	hill, mountain	уста	skilled, gifted
курыкмари	Hill Mari	уста кид-йолан	talented, handy
курыкмарла	(in) Hill Mari	ушнаш (-ем)	to join (intr.)
легенде	legend	ўмыр	lifetime, life
мардежвакш	windmill	фестиваль	festival
Моско	Moscow	ханстве	khanate
моторлык	beauty	художественный	artistic, art
мурылан шўман	happy to sing	чапландараш (-ем)	to make famous
мыскара	joke, anecdote; humor	чатката	elegant, graceful; clean, tidy
негызлалташ (-ам)	to be founded	чумыраш (-ем)	to collect, to gather
Озан	Kazan	Чыкма	(city in Hill Mari lands, Russian: <i>Козьмодемьянск</i>)
ойган	sad, sorrowful	шарнаш (-ем)	to remember
ойго	sorrow	шарнымаш	memory
олыкмарий	Meadow Mari	шахмат	chess
очерк	essay	шўм	heart
поро кумылан	friendly, affable	шўман	keen on, eager for
пурла	right, right-hand	эртаралташ (-ам)	to be held
путешественник	traveler	эрымгорно	history
роман	novel	этнографий	ethnography

III. Grammar

1. Gerund in *-шыла* (gerund of simultaneous action):

Formation: The gerund in *-шыла* is added to the verbal stem. First conjugation verbs with a verbal stem ending in certain consonant clusters are automatically simplified – see 6.III.1. (page 98). In the second conjugation the word-final *-e/-o/-ö* becomes *-ы* before the ending is added.

	Infinitive		Verbal stem	Gerund
Conjugation I	лудаш (-ам)	to read	луд-	лудшыла
	толаш (-ам)	to come	тол-	толшыла
	кочкаш (-ам)	to eat	кочк- (> коч-)	кочшыла
	лекташ (-ам)	to leave	лект- (> лек-)	лекшыла
Conjugation II	вучаш (-ем)	to wait	вучо-	вучышыла
	ышташ (-ем)	to do	ыште-	ыштышыла
	каяш (-ем)	to go	кае-	кайышыла
	пуаш (-эм)	to give	пуо-	пуышыла

Usage: The gerund in *-шыла* is used to express an action occurring at the same time as the action expressed by the main conjugated verb (regardless of which tense this verb is in).

Пашаш <u>кайышыла</u> , кевытыш пурышым.	On my way to work I went to the store.
Ялышке <u>кудалшыла</u> , Йыван тошто йолташыжым вашлие.	When driving to the village, Yyvan met an old friend.
Те эре, музыкым <u>колыштшыла</u> , кўварым мушкыда?	Do you always wash the floor while listening to music?

Gerund + possessive suffix: When a possessive suffix is attached to this gerund, it is placed in the middle of the suffix: *-ш* + possessive suffix + *-ла*. Such forms are not used in the first and second persons plural.

	толаш > толшыла	кочкаш > кочшыла
1Sg	толшемла	кочшемла
2Sg	толшетла	кочшетла
3Sg	толшыжла	кочшыжла
1Pl	-	-
2Pl	-	-
3Pl	толшыштла	кочшыштла

	каяш > кайышыла	возаш > возышыла
1Sg	кайышемла	возышемла
2Sg	кайышетла	возышетла
3Sg	кайышыжла	возышыжла
1Pl	-	-
2Pl	-	-
3Pl	кайышыштла	возышыштла

Пашам чот <u>ыштышыштла</u> , каныш нергенат монденыт.	Working so hard, they didn't even think about relaxing.
Романым <u>лудшыжла</u> , Йыван эртак шке илышыж нерген шонкален.	When reading the novel, Yyvan kept thinking about his life.
Ола мучко <u>коштшемла</u> , шуко онай фотосүретым <u>войзышым</u> .	While walking around town, I took many interesting photographs.

Usage restrictions: In contrast to the gerund in *-меке* – see 18.III.2. (page 240) – it is not usual for the agent of this gerund to be marked with a pronoun or noun. Thus, sentences in which the main and subordinate clauses have different subjects are only possible if the subject of the subordinate clause is marked with a possessive suffix, or the subject of the subordinate clause is clear from context.

Радиом <u>колыштшемла</u> , трук пачерыште ала-могай йүк шоктыш.	While I was listening to the radio, there was suddenly some kind of sound in the apartment.
Автобус дене ялышке <u>кудалшыжла</u> , ватыже тудлан кок-кум гана йынгыртен.	While he was on the bus to the village, his wife called him two or three times.
Чодыра корно дене <u>ошкылшыла</u> , шинчалан <u>түрлө понго-влак пернедылит</u> .	When going down a forest path, different mushrooms strike the eye.

If it is not possible to express the desired sentence within these constraints, the participial construction using the postposition *зодым* must be used – see 17.III.3. (page 224). This also happens in the first and second person plural, as the gerund in *-шыла* does not take the according possessive suffixes.

Йўр йўрмō <u>годым</u> ме мōнгыштō шинчена ыл'е.	We were sitting at home while it was raining.
Телевизорым ончымына <u>годым</u> уремыште салют тўнал'е.	While we were watching TV, fireworks started outside.
Пашам ыштымыда <u>годым</u> тендам ала-кō кычалын.	Someone was looking for you while you were working.

If the usage of the gerund is permissible, the participial construction with *годым* and the gerundial construction can be used interchangeably.

Паша гыч <u>толшыжла</u> , Ивук кевытыш пурыш. Паша гыч <u>толмыж годым</u> , Ивук кевытыш пурыш.	On his way home from work, Ivuk went to the shop.
--	---

2. Clauses with *манын*:

The conjunction *манын* – originally the gerund in *-н* of *манаш (-ам)* “to say” – has a number of functions in Mari.

a) Final clauses: Following an infinitive, it is used to mark clauses denoting the purpose or goal of an activity (‘in order to do, to do, so as to do’). If one wishes to form a negative final clause, the negation particle *огыл* is placed between the infinitive and *манын*.

<u>Шке калыкшылан полшаш манын</u> , А. Григорьев <u>ўмыржō мучко</u> чот тыршен.	A. Grigoryev worked hard all his life to help his people.
<u>Тиде ола нерген шуқырак палаш манын</u> , мый альбомым нальым.	I bought an album in order to learn more about this city.
<u>Мондаш огыл манын</u> , мый чылажымат блокнотыш возем.	So as not to forget anything, I’m writing everything down in my notebook.

b) Indirect speech, direct speech, quotations, etc.: The conjunction *манын* is regularly used before verbs expressing speech or introducing quotations, such as *каласаш (-ем)* ‘to say, to speak’, *ойлаш (-ем)* ‘to say’, *кычкыралаш (-ем)* ‘to yell, to shout’, *лўмдаш (-ем)* ‘to name’ etc. In such cases it either remains untranslated in English, or is best translated with “that”.

«Мый <u>тудым тетла ом вучо</u> », – <u>манын</u> каласыш Ануш да лектын кайыш.	“I’m not going to wait for him/her any longer” said Anush, and left.
Йолташем, <u>эрла толам манын</u> , ойлыш.	My friend said that (s)he would come tomorrow.
Ялым <u>Пўнчерьял манын</u> лўмденыт.	The village was called “Puncheryal”.

Note though that before *манаш (-ам)* ‘to say’ – the verb from which this conjunction is derived – the form *манын* is not used.

<u>Тудо мыланем эргыже черланен манын</u> .	(S)he told me his/her son was ill.
Мый тетла <u>тышке ом пōртыл маньым</u> .	I said that I’d never return here.

c) Object clauses: The conjunction *манын* can also be used in object clauses, in combination with verbs such as *колаш (-ам)* ‘to hear’, *ўшанааш (-ем)* ‘to believe’, *палаш (-ем)* ‘to know’, *ионааш (-ем)* ‘to think’ etc.

<u>Валя эрла толеш манын</u> , колынам.	I heard that Valya is coming tomorrow.
<u>Кунам-гынат тый мый декем пӧртылат манын</u> , ушаненам.	I believed you would come back to me some day.

IV. Words and word usage

1. веле огыл 'not only':

This phrase is usually followed by a clause containing the enclitic particle *-am* – see 3.IV.5. (page 73) – or the word *эше* 'also'.

<u>Саню веле огыл</u> , <u>Анукат</u> Москош миен.	Not only Sanyu, but also Anuk went to Moscow.
<u>Саню веле огыл</u> , <u>эше Анук</u> погынымашке толын.	Not only Sanyu, but also Anuk came to the meeting.

2. Alternative forms of pronouns:

In poetic language, folklore texts, songs, etc., a number of pronouns have alternative forms ending in *-e*: *мый* ~ *мые*, *тый* ~ *тые*, *тыгай* ~ *тыгае*.

3. Animal names (3):

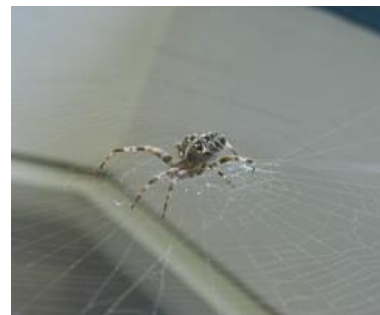
Familiarize yourself with the following animals:

кол (fish)

ужава (frog)

эныремыш (spider)

копшанге (beetle)

шудышырчык (grasshopper)

кутко (ant)

йыл (earthworm)

карме (fly)

шына (mosquito)

мүкш (bee)

лыве (butterfly)

кишке (snake)

V. Exercises

1. Form the gerund in *-шыла* of the following verbs and then the possible forms with possessive suffixes: *погаш (-ем), налаш (-ам), кычалаш (-ам), пураш (-ем)*.

2. Read and translate the following sentences.

- 1) *Кино гыч толшыжла, Рита *Йолташ ўдыржым *вашлие.
- 2) Институтыш кайышыла, ме кафеш пурышна.
- 3) Тошто пушенге воктен эртен кайышыжла, Коля *кишкым ужо.
- 4) Чодыраште *сн'егым погышыжла, Витя *мераңым ужо.
- 5) Газетым лудшыжла, кочам *мален колтыш.

* кино 'movie theater; movie', йолташ ўдыр 'girlfriend', вашлияш (-ям) 'to meet', кишке 'snake', сн'еге 'wild strawberry', меран 'hare', мален колташ (-ем) 'to fall asleep'

3. Rewrite the sentences in exercise 2, transforming the gerunds in *-шыла* into participial constructions with *годым*.

4. Answer the following questions using the cues given.

- 1) Пашаш кайышетла, көм ужыч? (Ануш)
- 2) Паша гыч толшетла, куш пурышыч? (кевыт)
- 3) Пёртыш пурышыжла, тудо көм ужо? (эргыже)
- 4) Теплоход дене кайымет годым могай олам ужыч? (Озан)
- 5) *Спектаклым ончымет годым мо нерген шоненат? (йочам)

* спектакль '(theater) performance'

5. Put the verb in parentheses in the appropriate form or forms. If possible, form the gerund in *-шыла* (with appropriate possessive suffixes) as well as the participial construction with *годым*. If the gerundial construction is not possible, only form the participial construction.

- 1) Эвайын шудо (солаш) ватыже кас кочкишым ямдылыш.
- 2) *Телевизорым (ончаш) ме кочмо нерген мондышна.
- 3) *Изаштым (вучаш) нуно газетым лудын *шинченит.
- 4) Йўр (йўраш) ме паркыште лийынна, сандене *нўрен пытышна.
- 5) Упражненийым (возаш) Анук кок йонылышым ыштен.

* телевизор 'television, TV set', иза '(elder) brother', шинчаш (-ем) 'to sit', парк 'park', нўрен пыташ (-ем) 'to get soaked', упражнений 'exercise'

6. Read and translate.

- 1) – Молан Пошкырт кундемыш миенат?
– Пошкырт марий-влакын йўлаштым шымлаш манын, миенам.
- 2) – Молан пошкудо ялыш коштыда?
– Шонго кованалан полшаш манын, коштына.
- 3) – Молан тыш толында?
– Йолташемым ужаш манын, толынам.
- 4) – Молан Валя Озангыш *такси дене каен?
– Вашкерак миен шуаш манын, каен.

* такси 'taxi'

7. Match the appropriate clauses.

- 1) Уста *мастарын ыштымыжым *иквереш чумыраш манын, ...
- 2) Этнографий тоштерым ужаш манын, ...
- 3) *Эрыкым налаш манын, ...
- 4) Руш кугыжанышыш ушнаш шонымо нерген каласаш манын, ...
- 5) *Эстонийыш миен толаш манын, ...

- a) ... шуко кредалаш верештын.
- b) ... тиде олаш тоштерым почмо.
- c) ... *турпутёвкым нальым.
- d) ... Чыкмаш *миен коштна.
- e) ... Акпарс шке йолташыже-влак дене Москошко миен.

* *мастар* 'craftsman, master', *иквереш* 'together', *эрык* 'freedom', *Эстоний* 'Estonia', *турпутёвка* 'tourist voucher, place in a tourist group', *миен кошташ (-ам)* 'to go'

8. Read and translate.

- 1) Кол кучаш каяш манын, Эчан эрден эрак кын'елын.
- 2) Мелнам кўэшташ манын, Нина ложашым налын.
- 3) Кочамлан полшаш манын, мый рушарнян ялыш каем.
- 4) *Шольым лудаш туныкташ манын, мый тудлан *букварьым нальым.
- 5) Акпарс нерген книгагм налаш манын, Васлий библиотекеыш кайыш.
- 6) Понгым погаш манын, ме чодыраш кайышна.
- 7) У ий пайремлан пөлекым налаш манын, Елу *сатулымо *рүдерыш кайыш.

* *шольо* '(younger) brother', *букварь* 'ABC book', *сатулаш (-ем)* 'to trade, to deal', *рүдер* 'center'

9. Read and translate.

- 1) Ме мардежвакшым веле огыл, тўрлө арверымат ужынна.
- 2) Латкудымшо курымышто Чарлам веле огыл, моло олашат *негызлыме.
- 3) Тудо очеркым веле огыл возен, олашат сўретлен коден.
- 4) Чыкма воктеч Н. Радищев веле огыл, А. Пушкинат эртен каен.
- 5) Тоштерыште И. Левитанын веле огыл, К. Брюлловынат сўретшым ужаш лиеш.
- 6) *Литва сўретче Чюрленис сўретлен веле огыл, *музыкымат возен.
- 7) Ирукын йолташыже мурен веле огыл, *куштенат пеш кертеш.
- 8) Иван Петрович ден эргыже кенежым веле огыл, телымат йўштылыт.
- 9) Мый йошкар пеледышым веле огыл, ошым да кандымат йөратем.
- 10) Эчан мыйым веле огыл, тыйымат шочмо кечышкыже ўжеш.

* *негызлаш (-ем)* 'to found, to establish', *литва* 'Lithuanian', *музык* 'music', *кушташ (-ем)* 'to dance', *пеледыш* 'flower'

10. Answer the following questions using the cues given. Example:

- Тый Йошкар-Олаште веле лийынат? (Чыкма)
- Уке, Йошкар-Олаште веле огыл, Чыкмаштат лийынам.

- 1) – Марий кундемыш турист-влак мемнан эл гыч веле толыт мо? (Йот элла)
- 2) – Озангыш тый *поезд дене веле коштат? (*автобус)
- 3) – Тый *татарла веле кутырет мо? (*чуваш)
- 4) – Тудо йылмым веле шымла мо? (этнографий)
- 5) – 18-ше курым гыч Вознесенский черке веле аралалт кодын мо?
(Пчелин купечын пӧртшӧ)
- 6) – Марий республикыште марий-влак веле илат мо?
(руш-влак, татар-влак, *удмурт-влак, чуваш-влак)

* *поезд* 'train', *автобус* 'bus', *татар* 'Tatar', *чуваш* 'Chuvash', *удмурт* 'Udmurt'

11. From which words are the following ones derived?

- 1) кугыжаныш
- 2) шонымаш
- 3) шарнымаш
- 4) ойган
- 5) шӱман
- 6) негызлалташ
- 7) кумылан
- 8) моторлык
- 9) маналташ
- 10) сылнешташ

12. Find synonyms for the following words.

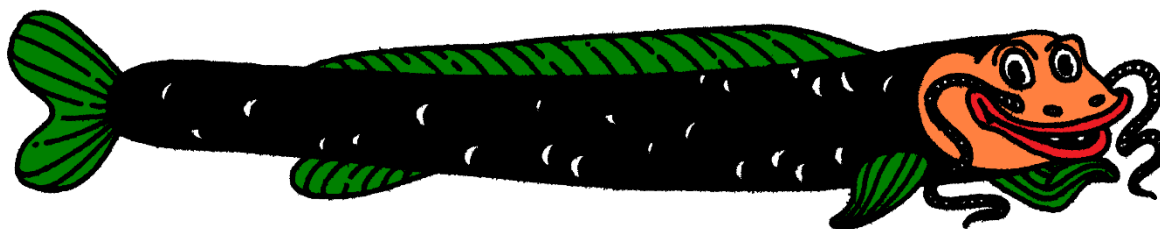
- 1) йӧсӧ
- 2) сӧрал
- 3) мастар
- 4) моторешташ (-ам)
- 5) эл
- 6) акрет годсек
- 7) мошташ (-ем)
- 8) идалык
- 9) икшыве

13. Read the following dialogues.

- 1) *Автовокзалыште
  - Поро кече лийже, Ивук! Куш каяш тарваненат?
  - Кокшайскыш кол кучаш кайынем, да *билет уке.
  - Пиалет уло: мыйын ик билет уто. Йолташем толын ыш керт. Айда *пырля каена.
  - Пеш кугу тау. Чынак пиалан улам.

- 2) Кассыште
- Озан марте кок билетым пуыза, *пожалуйста.
  - Мыняр шагатлан?
  - 11 шагатлан. Кок билетлан мынярым тўлыман?
  - 600 тенге.
  - Теве 1000 тенге.
  - Кодшо оксадам ида мондо.
  - Тау.
- 3) Таксиште
- Мыйым *Сомбатхейыш нангайыза, пожалуйста.
  - Могай уремыш?
  - Петров уремыш.
  - Шичса.
  - Теве тиде пöрт воктен *волтен кодыза.

* автовокзал 'bus station', билет 'ticket', пырля 'together', пожалуйста (/poʒalêste/) 'please', волтен кодаш (-ем) 'to let out', Сомбатхей '(district of Yoshkar-Ola)'

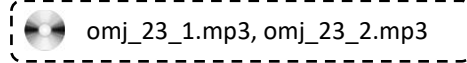

14. Which animals are these?

- 1) Тудо пеледыш гыч пеледышыш чонешта да мўйым пога.
- 2) Тудо *аяр лийын кертеш. Чодыраште коштмо годым шекланыман.
- 3) Тудо тўрлө тўсан, мотор, кечан кече годым пеледыш коклаште *чонештылеш.
- 4) Кенежым тудо пеш *йыгыжтара, *утларакше чодыраште.
- 5) Тудо вўдыштат, *мландымбалнат ила.
- 6) Тудым *лавыран верыште ужаш лиеш, шуко *микробым нумалеш да *черым *пижыктен кертеш.
- 7) Тудо пеш *кўшкө *төрштылеш. Шудо коклаште ила.
- 8) Тудо вўдыштө ила, пеш *писын иеш гынат, энгырыш *логалеш.

* аяр 'poisonous', шекланаш (-ем) 'to be careful', чонештылаш (-ам) 'to fly around', йыгыжтараш (-ем) 'to pester', утларакше 'most of all', мландымбалне 'on the surface', лавыра 'mud, dirt', микроб 'microbe', чер 'disease', пижыкташ (-ем) '(here:) to transmit', кўш(кө) 'up', төрштылаш (-ам) 'to jump', пиче 'fast, quick', логалаш (-ам) 'to get caught'

15. Familiarize yourself with the vocabulary, and listen to the Mari folk song “*Кече лектеш, ончалеш*”, first in Meadow Mari (as performed by El’vira Toktasheva) and then in Hill Mari (as performed by Lidiya Kuchera). Notice the distinct pronunciation of Hill Mari, containing a number of phonemes not found in Meadow Mari – the language variant which this book covers. Note that the order of the verses differs in the two versions. Further materials on Hill Mari can be found on our website www.mari-language.com.

верч(ын)	for, due to	пуалаш (-ам)	to blow
йӧраталаш (-ам)	to love	рӱзаш (-ем)	to wave (tr.)
капка	gate	сыраш (-ем)	to get angry
кошкалаш (-ам)	to dry (a bit) (intr.)	тӱр	embroidery
мые	I /see IV.2./	шындаш (-ем)	(here:) to plant
носовик	handkerchief	эх	oh
олмапу	apple tree		
ончалаш (-ам)	(here:) to shine		

Meadow Mari	Hill Mari
Кече лектеш, ончалеш, мардеж лектеш, пуалеш, Каңде тӱран носовикем кошкалеш. Эрта, эрта ўмырем, кодеш, кодеш кумылем, Уке мыйын йӧраталме йолташем.	Кечӱ лӧктеш, анжалеш, мардеж шиеш, пуалеш, Кловой тӱрӧн носовикем лыпшалеш. Эртӧ, эртӧ курымем, кодеш, кодеш кумылем, Уке мӱнӱн яратымем, шанымем.
Эх, йолташем, капка ончык лектын, Каңде тӱран носовикем рӱзен ит шого. Тыйын весе уло гын, мыйынат лийын кертеш, Тыйын верчын чонем йӱла манын, ит шоно.	Тӱнь олмавум шӱндӱшӱц, мӱнӱжӱ вӱдӱм кышкышым, Ик олмажым кырам гӱнӱт, шӱдешкен ат керд. Мӧ тӱнь донет вӧшлинӧ, тӱнӱжӱ кешӱц весӱ док, Мӱнӱн весӱ док кеем гӱнӱт шӱдешкен ат керд.
Тый олмапум шындышыч, мые вӱдым опышым, Ик олмажым налам гынат, тый сырен от керт. Тый весе ден шогышыч да весе ден кайышыч, Мый весе ден каем гынат, тый сырен от керт.	Кӧнгӱж жеп эртен кеӧ, олмажым поген нӧлӱт, Олмаву бӱлӱштӧш ганьы мӧ айырлышна. Капка анзык лӧктӱлдӧлӱн, носовикем бӱрзӧлӱн, Тӱнӱн верцӱн шӱмем йыла манын, ит шаны.
Кече лектеш, ончалеш, мардеж лектеш, пуалеш, Каңде тӱран носовикем кошкалеш. Эрта, эрта ўмырем, кодеш, кодеш кумылем, Уке мыйын йӧраталме йолташем.	Кечӱ лӧктеш, анжалеш, мардеж шиеш, пуалеш, Кловой тӱрӧн носовикем лыпшалеш. Эртӧ, эртӧ курымем, кодеш, кодеш кумылем, Уке мӱнӱн яратымем, шанымем.